

Māc. Dr. theol. Ralfs Kokins, Jelgavas Sv. Vienības draudzes mācītājs,
LU Teoloģijas fakultātes dekāns.

Luterāņu mācītāja pārdomas par situāciju mūsu baznīcā.

Rīgā, 2010. gada 4. oktobrī.

Nav iespējams neredzēt LELB namturības un pārvaldes strupceļus, aiz kuriem atklājas daudz dziļākas un nopietnākas problēmas. Mūsu baznīca piedzīvo smagu identitātes krīzi, ko izraisījusi ilglaicīga, mērķtiecīga un sistemātiska atkāpšanās no protestantiskajiem pamatprincipiem. Tā ienesusi baznīcā pretrunas, apjukumu un sašķeltību, apgrūtinājusi tās sadraudzību un veiksmīgu darbību sabiedrībā.

Mani satrauc arī fakts, ka mūsu baznīcai vairs praktiski nav sadraudzības ar lielāko daļu evaņģēliski luteriskajām baznīcām Eiropā un pasaulē, bet tajā pat laikā tā tiek veidota tikai ar atsevišķiem ļoti šauriem novirzieniem (nemaz jau nerunājot par nepārprotamajiem sadarbības meklējumiem Romas virzienā zem „ekumenisma” izkārtnes). Tāpat arī Eiropas baznīcu darbības virzieni un evaņģēliskā klātbūtne sabiedrībai patiešām svarīgos jautājumos (sociālā taisnīguma, ētikas, misijas, evaņģelizācijas, diakonijas un izglītības jomā) kaut kā stipri atšķiras no tām „kristīgajām nostājām”, ar kurām arī mūsu baznīca parādās sabiedriskajā telpā, populistiski risinot pilnīgi marginālus jautājumus.

Jautājums nav par atsevišķām praksēm lokālajās draudzēs un baznīcas dažādību. Jautājums ir par visas baznīcas struktūrām, darbības pamatprincipiem, pamatvērtībām.

Rodas sajūta, ka draudzes pastāv un darbojas tikai baznīcas hierarhiskās, episkopālās, izteikti klerikālās „vadības” dēļ. Ne tikai visi maksājumi, bet arī atskaites iet praktiski tikai virzienā „no apakšas uz augšu” (un ne otrādi, kas ir protestantiskais princips).

Demokrātisku vēlēšanu vietā nez no kurienes ir parādījusies „iecelšana” amatos, kur draudzēm (visiem ticīgajiem) vairs nav nekādas teikšanas.

Kā viens no pirmajiem posmiem mūsu baznīcas atveseļošanā būtu atgriešanās pie 1928. gada Satversmes, jo patreizējā nosaka evaņģēliski luteriskās baznīcas pamatprincipiem neatbilstošu un pat pilnīgi pretēju baznīcas modeli (tas būvēts uz ļoti apšaubāmiem teoloģiskajiem un eklesioloģiskiem pamatiem pēc viduslaiku Romas katoļu baznīcas parauga).

Saskaņā ar jauno satversmi, baznīcas pārvalde ir veidota kā izteikti hierarhiska, klerikāla autoritāras varas piramīda virs draudzēm, pār kuru draudzēm un mācītājiem nav nekādas teikšanas. Pat Sinode vairs nespēj ietekmēt vai mainīt Virsvaldes darbu! Tas ir protestantisma pasaulei svešs hierarhiski klerikāls diktāts pār lajiem, kuriem atliek tikai viena izvēles iespēja – atbalstīt „no augšas” pasniegto...

Garīgās un laicīgās pārvaldes hierarhiskās piramīdas „spicē” atrodas arhibīskaps (nominē un ieceļ Kapitulu, nosaka bīskapu pilnvaras, utt), kura autoritāte un varas pilnvaras neatbilst luteriskās eklesioloģijas pamatprincipiem. Tāpat arī arhibīskapa ievēlēšana uz mūžu atklāj bīstamas un neveselīgas autoritārisma iezīmes.

Jaunajā satversmē draudzēm faktiski tiek atņemts tās statuss un noteikšana (ko Kungs devis visiem ticīgajiem), visu uzsvaru pārceļot uz hierarhisku „baznīcu” katoliskā izpratnē. Tikai draudzes var būt īsta Baznīca (jo visiem ticīgajiem taču ir „atlēgu vara” un pārvaldes pilnvaras), tās veido reālu sadraudzību ap Evaņģēliju un sakramentiem. Baznīca nav un nevar būt ne bīskapi, ne kādas pārvaldes struktūras. Baznīca ir ticīgo sadraudze.

Tieši Romas katoļu (un ne protestantu) teoloģija satur eklesioloģisko paradigmu, ka baznīca ir baznīcas priesteriskās hierarhijas ar nemaldīgu pāvestu priekšgalā. Luteriskās aplicības māca, ka Kristus klātbūtne un līdz ar to baznīca nav tur, kur ir pāvests vai šīs hierarhiskās pārvaldes struktūras, bet gan tur, kur ticīgie draudzēs veido sadraudzību ap Dieva vārdu un sakramentiem. Izteikti hierarhiska, klerikāla un uz priesterisko misu rituālām ārīšķībām tendēta baznīca (kur visiem ticīgajiem, lajiem, pat Sinodei vairs nav praktiski nekādas teikšanas) ir pilnīgā pretrunā ar evaņģēliskajiem principiem, sākot jau ar vispārējās priesterības principu (hierarhiskās vietā).

Iespējams, ka pie vainas bijuši kādi mazvērtības kompleksi iepretī „mātei” Romas katoļu baznīcai un nedrošība par pestīšanas pilnību evaņģēliski luteriskajā baznīcā, bet tad tas ir godīgas izšķiršanās jautājums katram, kurai konfesijai tad vēlamies piederēt. Ir jauka mūsu dažādība, bet, kad sastopu uz ielas luterāņu mācītāju pilnā katoļu tērpā, kurš steidz uz kārtējo „pasvētīšanas” amatdarbu, vai dzirdu par luterāņiem, kas kopā ar katoļu grupu devušies kārtējā svētceļojumā „palūgties” pie kādu tur „svēto” kapiem, vai redzu televīzijas pārraidē, kā luterāņu mācītāji zeltā un sudrabā, piepalīdzot altārzēniem, vīraka mijkrēslī teatrāli celebrē mirstīgajam nesaprotamu misi kā Viduslaiku mistēriju izrādi, mani pārņem nelāgas izjūtas, jo tas liecina par dziļāku un traģiskāku paradigmu maiņu un vērtību devalvāciju mūsu baznīcā...

Man ir pārņemta nekristīgi naidīga nostāja pret ekumenismu un pret Romas katoļu baznīcu. Ekumenisms nav vienas baznīcas konvertēšanās citā ticībā, bet gan saruna un sadraudzība kā līdzvērtīgiem partneriem. Man nav ko iebilst ne pret Romas katoļu baznīcu, ne pret tās teoloģiju, bet nepieņemama šķiet tās stūrgalvīgi sistemātiskā pārņemšana mūsu baznīcas pamatos. Tas, ka mēs minām vārdus „Evaņģēlijs” un „luterisks”, vēl nenozīmē, ka esam evaņģēliski luteriski.

Jebkura akadēmiska mācību grāmata par Kristietības novirzieniem (konfesijām) skaidri aprāda to milzīgo atšķirību starp protestantisko un Romas katoļu ticību kaut vai vienā elementārā punktā - baznīcas un priesterības izpratnē.

Protestanti viennozīmīgi uzskata, ka starp Dievu un cilvēku nav vajadzīgi starpnieki.

Romas katoļi, blakus Rakstiem balstīdamies vairāk uz tradīciju, uzskata, ka ir vajadzīgi starpnieki – baznīca, tās hierarhijas ar pāvestu „augšgalā”, priesteri. Līdz ar to arī misas un misas upuris, visi greznie tērpi un ārišķības, rituāli, pāvests un priesteri, svētceļošanas, svētvietu un relikviju apmeklēšana un lūgšanās pie tām, svēto kults, Marijas un Jēzus radnieku pielūgšana, labie darbi un pat ciešanas kā upuris, utt.

Protestantu pamatnostāja ir balstīšanās uz Svētajiem Rakstiem jeb *sola scriptura* princips. Un ja ko nezinām/nesaprotam, tad skatāmies, kā ir bijis apustuliskajā senbaznīcā (vēl pirms 4. gadsimta, kad baznīcā vēl nedominēja pagānu funkcionāri). Vienīgais starpnieks (priesteris) ir un var būt tikai Jēzus Kristus pats. Priesteri un jebkura cilvēciskā starpniecība ir pilnīgi lieka un nevajadzīga. Viņš visu mūsu labā ir izdarījis, un viņa upuris ir pilnīgs un pietiekošs mūsu pestīšanai. Tas nav ne imitējams, ne atkārtojams. Kristus upuris par mums, mūsu grēkiem stājas Jeruzalemes upura kulta, neskaitāmo regulāro upuru vietā. Un mīļo Tēvu es varu lūgt, Viņam tuvoties bez bailēm un bez kādiem starpniekiem (priesteriem), „svētajiem” un „līdzpestītājiem” tikai Kristus nopelna dēļ, kā Viņa mīļais bērns.

Līdz ar to protestantismā visas ārišķīgās misas (ar tērpiem, procesijām, klanīšanos, kvēpināšanu, zvanīšanu, dramatiskām krustu mešanām, krišanu un gulēšanu uz zemes, „*mea culpa, mea maxima culpa*” skandināšanu un citām dīvainām izdarībām) ir tikai tāds teatrāli samocīts, butaforisks un traģisks "tukšpadsmīt" (ja tas tiek darīts evaņģēliskajā baznīcā!). Luteriskais dievkalpojums ir apbrīnojams savā vienkāršībā, sirsnībā, aristokrātiskajā cienībā. Tur nekā netrūkst, nav nekā lieka, viss ir par „lietu”.

Misa ar tās nevajadzīgajām ārišķībām un priesteriem, procesijām un izdarībām ir pavisam kas cits. Tā dod evaņģēliskajiem principiem pilnīgi pretēju implicītu (pat zemapziņā tveramu) zīmi/vēstījumu, kas tad ir Dievs, ko Viņš no mums sagaida, kā Viņš ir mūsu vidū, kā es/Viņš viens otram tuvojamies, utt.

Evaņģēliski luteriskais dievkalpojums ir tad, kad cilvēki ir pulcējušies (vienā līmenī!) Dieva priekšā, Dievs uz savu tautu/bērniem/draudzi runā caur Vārdu un sakramentu (Dievs paradoksālā kārtā kalpo mums un nevis otrādi!), un mēs Viņam atbildam ar savām dziesmām un lūgšanām.

Jau Pāvila vēstulēs mēs skaidri redzam, ka draudze nav hierarhiska institūcijas vai kāda biedrība. Draudze ir kā reāla ģimene, kurā jāvalda savstarpējai cieņai, pazemībai, mīlestībai. „Vīrs” draudzes nav ne mācītājs, ne bīskaps, ne pāvests, bet gan pats Kristus kā īstenais draudzes galva. Draudzi raksturo *koinonia* – atgriezušos grēcinieku sadraudzība, nevis kādas svētulīgas varas, saimnieciskās u.c. struktūras.

Draudzē nedrīkst izspēlēt šīs pasaulīgās varas spēlītes, tajās caur sadraudzību jāizskauž farizejisms un ārēja svētulība. Draudzē obligāti jānotiek ļoti radikālai atteikšanās no statusa, no varas principiem, jānotiek pozīciju maiņai. Kristū nav vairs ne jūda, ne grieķa, ne verga, ne brīvā, ne sievietes, ne vīrieša. Draudzē un draudzei nav un nevar būt priekšniecības. Mīlestība principā nevar īstenoties, kur starp cilvēkiem valda kādas statusa, varas vai hierarhiskās barjeras.

Amati vienmēr ir kalpošanas, ne valdīšanas amati. Tie ir draudzes/baznīcas kārtības labad, saistāmi gan ar aicinājumu (sākot jau no draudzes puses), gan izglītību, gan uzticēto atbildību, atbilstoši Gara dāvanām... bet nekādā ziņā nav un nedrīkst būt draudzē/baznīcā hierarhiski varas amati pēc viduslaiku pāvestības principiem. Vecā, labā 1928. gada Satversme un luteriskie principi neiebilst un pat paredz bīskapu/bīskapu kolēģijas esamību, bet ne hierarhiskās priesterības izpratnē.

Viss šis apjukums un mocīšanās ar katoļu teoloģijas principu ienešanu mūsu baznīcā ir ļoti sapurgājis attiecības. Mācītājam, kalpojot draudzēs, nemitīgi rodas nesaprašanās un pat konflikti, jo kā luterānim saskaņā ar savu sirdsapziņu, ordinācijas solījumu, evaņģēlisko izglītību un luteriskās ticības apliecībām iznākt teikt un pasludināt vienu, bet "jaunā" baznīcas kārtība un darbības principi paredz pavisam ko citu. Domājoši cilvēki sen jau visu šo ir pamanījuši un saprot, ka te kaut kas vairs „pašā saknē” kopā neiet... Kaut vai katoļu terminoloģijas lietošana (diecēze, katedrāles, prokatedrāles, bīskapa „konsekrācija”, bīskapa krēsli, svētie, svētceļojums, šķīstītava, utt. – nav vairs tālu līdz relikviju kultam!). Faktiski jau mūsu baznīcā tagad valda pretruna pretrunu galā. Tas dara mūs visus iekšēji šizofrēniskus un neveselus, rada „iekšēju diskomfortu”.

1928. gada Satversme ir ļoti solīds ev. lut. Baznīcas pamatdokuments, kuru daudzējādā ziņā varētu salīdzināt kaut vai ar Vācijas ev. lut. Baznīcas Satversmi vai pat Veimāras republikas konstitūciju. Satversme nav tas dokuments, kuru drīkstējām augstprātīgi, sekojot kaut kādām iegribām, tik vienkārši mainīt (pat neskatoties uz tik daudzajiem un argumentētajiem iebildumiem).

Jebkurš jurists piekritīs, ka tad, kad mainās Satversme, mainās arī valsts iekārta.

Iekārta diemžēl ir mainījusies arī mūsu Baznīcā. Tās veidošanai ir tikuši izmantoti pseidoevaņģēliski argumenti no pirmsreformācijas laika, un, cik mans prāts un zināšanas to spēj saskatīt, kā paraugs šeit kalpojais tieši Romas katoļu teoloģijas eklesioloģiskais modelis un teoloģijas pamatprincipi.

Tāpēc, godīgi un atklāti paužot savas domas, aicinu nemocīt sevi un citus, netērēt tik dārgo Žēlastības laiku un atgriezties pie 1928. gada LELB Satversmes un evaņģēliski luteriskas baznīcas kārtības un prakses! Katram nabaga grēciniekam, kuram patiešām rūp patiesības un pestīšanas jautājums, nebūs vienalga, kādā baznīcā atrasties!